

**AZƏRBAYCANDA İQTİSADİYYATIN MODERNLƏŞDİRİLMƏSİ
 KONTEKSTİNDƏ İNVESTİSİYA FƏALİYYƏTİNİN HÜQUQİ
 TƏNZİMLƏNMƏSİNİN İNKİŞAFI VƏ TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ
 STRATEGİYASI**

Məqalədə ölkəmizdəki investisiya mühitinin inkişafı, onun hüquqi çərçivəsi, iqtisadi inkişaf səviyyəsinin yüksəldilməsi üsulları, dövlət orqanlarının əlverişli investisiya mühitinə təsiri məsələlər təhlil olunur. Məqalənin aktuallığı faktiki olaraq investisiya fəaliyyətinin həyata keçirilməsi əsas konsepsiyaları, investisiyaların hüquqi münasibətlərinin strukturunu, bu münasibətlərin obyektləri və subyektlərini müəyyənlədikdən, habelə müvafiq və aydın qanunvericiliyin hazırlanmasını nəzərdə tutmadan təsəvvür etmək mümkün deyildir. İşin əsas məqsədi investisiya mühitinin dünya iqtisadiyyatına inteqrasiya baxımından iqtisadi inkişaf səviyyəsinə təsiri və onun modernləşdirilməsinə zəmin yaratmağı nəzərdə tutur.

Məqalədə göstərilir ki, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, xüsusilə, iqtisadiyyatın strukturunun dövlət sənayesi ilə müqayisədə hasilatlı özəl bizneslə müqayisədə daha sürətli inkişafı və az əlavə dəyərli sektorların yaranmasına imkan verən yüksək əlavə dəyərli sektorlara keçid olması ilə bağlıdır. Tədqiqat vəzifəsi olaraq nəzəri cəhətdən investisiya mühitini, onun hüquqi bazasını və bütövlükdə Azərbaycan iqtisadiyyatını nəzərdən keçirmək, inkişaf etmiş bir ölkə ilə müqayisəli təhlillər aparmaq və onun təkmilləşdirilməsi üçün praktik təkliflər hazırlamaq cəhdləri qoyulmuşdur.

Həmçinin, yerli və xarici investorların hazırda qarşılaşdıqları problemləri, iqtisadiyyata maliyyə resurslarını investisiya etmək cətinliklərini igizər mühitin inkişafı üçün mövcud olan məhdudluqları təsvir edir və bunları həll etmək üçün metodikam təklif edir. Bundan əlavə, "xarici birbaşa investisiyalar", "daxili fondlar" konsepsiyasının nəzəri xüsusiyyətləri araşdırılmışdır. "İnvestisiya hüququ", "beynəlxalq iqtisadi münasibətlər", "beynəlmilləşdirilmə" kimi fənlərin kəşifində yazılmış işlərin disiplinlərarası bir xarakteri vardır ki, bu da onların fərdi şəkildə öyrənilməsi, həm də onların qarşılıqlı təsir prosesini, həmçinin onların qarşılıqlı əlaqəsinin necə təsirini nəzərdə tutur. Ümumiyyətlə, məqalədə bu fənlər arasındakı qarşılıqlı təsirlərin yekun nəticəsinin iqtisadi sistemə təsiri əks etdirilir.

Açar sözlər: investisiya mühiti, hüquqi çərçivə, milli iqtisadiyyat, şaxələndirmə.

Son 10 ildə Azərbaycan iqtisadi artım baxımından dünya liderlərindən yaxşılaşdırılması; Dövlət aktivlərində və strateji valyuta ehtiyatlarında əhəmiyyətli bir artım, GSYH'nin dinamik olaraq artan səviyyəsi. Neft qiymətlərinin qlobal

Məqalə tarixçəsi:

Göndərilib: 12.05.2019, qəbul edilib: 18.06.2019

azalməsi Azərbaycan iqtisadiyyatına əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərmişdir. 2014-cü ildən etibarən istehsal olunan malların, institusional və fundamental dəyişikliklərin, ödəmə balansının və qeyri-neft büdcəsinin kəsinirini, maliyyə və bank sektorunda baş verən hadisələr, neft qiymətlərinin kəskin azalməsi ilə əlaqədar olaraq, Azərbaycan makroiqtisadi inkişafın yeni bir paradigmasını seçir.

Azərbaycan iqtisadiyyatının 11 sektorun milli iqtisadi görünüşünü və strateji yol xəritələrini əhatə edən strateji metodlarının xəritəsi 12 sənəddən ibarətdir və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 dekabr 2016-cı il tarixli qərarı ilə təsdiq edilmişdir. Orta müddətli və uzunmüddətli iqtisadiyyatın inkişafına kömək edən bütün sahələri, o cümlədən, özəl sektorun yerli və beynəlxalq nümayəndələri ilə ünsiyyət və əməkdaşlığı inkişaf etdirəcəkdir. Dövlət tərəfindən ayrılan sərmayələr sürətləndirici işləyəcək və öz növbəsində özəl sektor iqtisadi rifahın hərəkətverici qüvvəsi olacaqdır.

İnvestisiyalar həm istehsalat, həm də qeyri-istehsal xarakterli əsaslı aktivlərin geniş yayılmasına imkan verir. Azərbaycan 300 milyondan çox - İran, Türkiyə və Rusiya əhalisi olan üç böyük iqtisadiyyata malikdir və ÜDM 3 trilyon dollar təşkil edir. Belə bir geosiyasi məkan Azərbaycanın meqavat layihələrini həyata keçirmək üçün gözəl imkan yaradır və bu, öz növbəsində, transmilli şirkətləri respublikamızı.

Hal-hazırda, yeni vaxtın ən mühüm strateji vəzifələrindən biri, "səmərəliliyin yığılması" əsasında "məhsuldarlıq (məhsuldarlıq)" əsasında bir böyümə paradigmasına əsaslanan modeldən keçiş təmin etmək üçün nəzərdə tutulmalıdır.

John M. Keynes və Irving Fisher, gələcək gəlirlərin indiki döyərinin sərmayənin firsət xərcinə bərabər gəlməsinə qədər investisiyaların edildiyini iddia etdi. Bundan əlavə, bu bölmədə makroiqtisadi investisiyanın üç əsas nəzəriyyəsini əks etdirən aşağıdakı məsələlər barədə məlumatlar verilmişdir. Quruluşlar: 1. İnvestisiyaların sürətləndirilməsi nəzəriyyəsi 2. Daxili investisiya fondlarının nəzəriyyəsi 3. İnvestisiyaların neoklassik nəzəriyyəsi (Easterly və Fischer, 1993).

Bələliklə, $X = Kt / Yt$,

Burada x , Yt dövründə iqtisadiyyatın əsas kapitalı olan Kt nisbəti, o cümlədən əhəng dövründə əmələ gəlir. Əlaqələr də yazıla bilər:

$$Kt = xYt \text{ (i)}$$

X sabit olduqda, əvvəlki dövrdə eyni münasibət saxlanmışdır; Buna görə

$$Kt-1 = xYt-1 \text{ (ii)}$$

Denklemdən (ii) bərabərliyi (i) çıxartmaq

$$Kt - Kt-1 = xYt - xYt-1 = x(Yt - Yt-1) \text{ (iii)}$$

Xalis investisiyalar $t-1$ dövründə kapital stoku ilə kapital stoku arasındakı fərq bərabər olduğundan, xalis investisiya $x-1$ -dən 1 -dək dövrə qədər olan dövrdə istehsal dəyişikliyinə çarpdırılır.

Tarif olaraq, xalis investisiyalar ümumi investisiya məbləğindən sərmayə istifadəsi icazələrinə və ya amortizasiyaya bərabərdir. Bu dövrdə ümumi investisiya qoyuluşu v Dt zaman dövründə amortizasiyanı əks etdirir, o zaman $T-Dt$ və $lt-Dt = x(Yt - Yt-1) = x \Delta Y$ olan zamanlarda xalis investisiya.

Nəticədə, xalis investisiya x-sürətləndirici katsayılıya bərabərdir. X xeyli sabit olduğuna görə investisiyalar çıxış dəyişikliyinə bir funksiyasıdır. İstehsal artıqca, xalis investisiya müsbətdir.

Qeyd edək ki, hasilat artımı, artım və (net) investisiyanın artması ilə (net) investisiyanın istehsal dəyişiklikləri ilə müsbət əlaqəsi olduğunu qeyd etmək lazımdır.

Bu xəm şəkildə investisiyanın sürətləndirilməsi nəzəriyyəsi bir sıra tənzimləmələrə aşıqdır.

- Birincisi, teoriya açıq, lakin ümumi investisiya deyildir. Bir çox məqsəd üçün, ümumi tələbin səviyyəsinə müəyyən etməklə, ümumi investisiya əhəmiyyətli bir konseptdir.

- İkincisi, nəzəriyyə bir dövrdə istənilən və faktiki kapital arasındakı fərqlərin aradan qaldırılmasını nəzərdə tutur. İstehsal vasitələrini istehsal edən sənayelər artıq tam həcmdə fəaliyyət göstərsələr, bir müddət ərzində uyğunsuzluğu aradan qaldırmaq mümkün olmaya bilər. Əslində, sənayelər tam həcmdə fəaliyyət göstərmirsə belə, uyğunsuzluqları tədricən aradan qaldırmaq daha qənaətlidir.

Daxili fondların investisiyalar nəzəriyyəsinə əsasən, tələb olunan kapital və buna görə də investisiyalar mənfəət səviyyəsindən asılıdır. Bir neçə müxtəlif şərtlər təklif edildi. Məsələn Jan Timbergen, mənfəətin gözlənilən mənfəətinə daşqı şəkildə əks etdirdiyini iddia etdi.

İnvestisiya ehtimal ki gözlənilən gəlirlərdən asılı olduğundan, investisiyalar mənfəətlə müsbət əlaqəlidir. Alternativ olaraq, menecerlərin ölkə daxilindəki investisiyaları maliyyələşdirmək üçün əsas üstünlükləri olduğu qəbul edilir.

Firmalar müxtəlif mənbələrdən investisiya məqsədləri üçün vəsait ala bilərlər:

- Dəyişməmiş mənfəət
- Amortizasiya xərcləri (əsas vəsaitlərin amortizasiyası üçün ayrılan vəsaitlər),
- Müxtəlif borc növləri, o cümlədən istiqrazların satışı, Səhmlərin satışı.

Daxili fondlar nəzəriyyəsinə görə, mənfəətin birbaşa artırılmasına yönəldilmiş siyasətli ən təsirli ola bilər. Bu siyasət korporativ gəlir vergisi dərəcələrinin azaldılması daxildir. Digər tərəfdən, artan dövlət satınalmaları və ya fərdi mənfəət vergisi dərəcələrinin azaldılması mənfəətə birbaşa təsir göstərməyəcək və investisiyalara birbaşa təsir göstərməyəcəkdir. ÜDM-in artımına və ya vergi azaldılmasına cavab olaraq istehsal artıqca, mənfəət artır. Nəticədə, bu investisiyaya dolayı təsir göstərəcəkdir.

Neoklasik investisiya nəzəriyyəsinin nəzəri əsasları kapitalın optimal yığılmasının neoklasik nəzəriyyəsidir. Teoriya uzun və yüksək riyazi olduğundan, ümumiyyətlə, təsvir etməyə çalışmayacağıq. Bunun əvəzinə onun əsas nəticələrini və siyasət nəticələrini qısaca nəzərdən keçiririk.

Neoklasik nəzəriyyəyə əsasən, lazımi kapital səhmlərin qiyməti ilə müqayisədə kapital xidmətlərinin çıxışı və qiyməti ilə müəyyən edilir. Sərmayə xidmətlərinin dəyəri, öz növbəsində, istehsal vasitələrinin, faiz dərəcəsi və biznes gəlirləri üçün vergi rejimi qiymətindən asılıdır. Nəticədə, istehsal həcminin dəyişməsi və ya səpələnmiş qiymətlərin qiymətə nisbətli dəyişməsi istənilən sənayedə və bunun nəticəsi olaraq investisiya qoyuluşuna (Orlova, 2005) dəyişdirilir.

Müxtəlif investisiya nəzəriyyələrinin siyasi təsirləri fərqlidir. Bu səbəbdən, hansı nəzəriyyənin ən yaxşı investisiya davranışını izah etdiyini müəyyən etmək vacibdir. İndi empirik məlumatlara müraciət edirik. Sürətləndirici, daxili fondlar və neoklasik investisiya teorilərinin etibarlılığı ilə bağlı ciddi mübahisələr mövcuddur.

Bir ölkənin investisiya siyasəti ölkənin qanunlarına, qaydalarına və təbiiqlərinə birbaşa icazə verən və ya investisiyaları cəmləşdirən və sərmayələrin icimai faydasını artıran ölkələrə bağlıdır. Bu, məsələn, sərmayələrin şəffaf və ayrı-seçkiliksiz müdafiəsi, mülki məsuliyyət və kompensasiya haqqında qanunlar və mübahisələrin həlli praktikası siyasətini əhatə edir. Ölkənin investisiya siyasətinin keyfiyyəti, kiçik və ya böyük, daxili və ya xarici sərmayələrin niyyətlərini tamamilə təsir göstərir. Şəffaflıq, mülkiyyətin qorunması və ayrışdırılıya yol verilməməsi investisiya siyasətinin əsas müddəalərdən ki, bu da investorlar üçün keyfiyyətli investisiya mühiti yaratmaq üçün şərtlərdir. Hökumətlər təklif olunan dəyişikliklər haqqında sənayelə müraciət etmədikdə və qanunlar, qaydalar və prosedurlar aydın deyil, əlçatan və proqnozlaşdırılmadıq hallarda siyasət qısa müddətdə dəyişir.

ABŞ Dövlət Departamentinin 2015-ci ilin may ayında Azərbaycan qanunvericiliyinə uyğun olaraq hazırlanmış investisiya mühiti ilə bağlı hazırladığı bəyanata əsasən, xarici investorlar qanunla qadağan edilməyən investisiya fəaliyyəti ilə məşğul ola bilərlər. Fiziki şəxslərə kommersiya müəssisələrində maraqların sərbəst yaradılmasına, əldə edilməsinə və istifadəsinə icazə verilir.

Konstitusiyaya ilə yanaşı, 2007-ci ildən etibarən qüvvədə olan Xarici investisiyaların qorunması haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu da əsas hüquqi sənəddən biri olan Azərbaycan tərəfindən imzalanmış Mülki Məcəllə və beynəlxalq müqavilələrdir. Azərbaycan hökuməti 1992-ci ildə "Xarici investisiyaların qorunması haqqında" qanunu təsdiqləyib və beynəlxalq sərmayədarlara tam hüquq mühafizəsi verilib. Son on ildə Azərbaycan özü üçün zəruri hüquqi zəmanəti olan sərmayəçilər üçün dost ölkə olduğunu göstərdi. Bu inkişaf etməkdə olan bazarda biznes qurarkən vəzifəli şəxslər qarşılaşdıqları maneələrə baxmayaraq, bu qanunvericilikdə aktiv və əmlakın dövlətləşdirmə, rekvizisiya və digər siyasi, iqtisadi və sosial risklərdən maksimum qorunması nəzərdə tutulur. Qanun xarici investisiyaların hüquqi və iqtisadi əsaslarını müəyyən edir Azərbaycan ərazisi.

Cədvəl.1. 2003-2017-ci illərdə milli investisiya siyasətində dəyişikliklər (hadisaların sayı)

	Dəyişikliklərin cəmiyyəti ölkənin sayı	Dəyişikliklərin sayı	Tələblərəsas sayı	Məhdudlaşdırıcı	Neutral
2003	59	125	113	17	-
2004	79	164	142	20	2
2005	77	144	118	25	1
2006	70	126	104	22	-
2007	49	79	58	19	2
2008	40	68	31	15	2
2009	46	89	61	24	4
2010	54	116	77	33	6
2011	51	86	62	21	3
2012	57	92	65	21	6
2013	60	87	63	21	3
2014	41	74	52	12	10
2015	49	100	75	14	11
2016	59	125	84	22	19
2017	65	126	93	18	15

Mənbə:UNCTAD (2017), Investisiya siyasəti, məlumat bazasının monitorinqi. <https://unctad.org>

Xarici investorlar xarici hüquqi şəxslər, qeyri-rezidentlər, xarici dövlətlər və beynəlxalq təşkilatlar ola bilər. Qanun ölkədə xarici investisiyaların həyata keçirilməsi üçün xaricdəki vətəndaşlığı olmayan şəxsləri və yurd xaricində yaşayan Azərbaycan vətəndaşlarını, onların daimi yaşayış yerlərində ölkədə iqtisadi fəaliyyətin iştirakçısı kimi qeydə alınması şərti ilə, imkan verir. yerli investorlara verilir və müvafiq vergilərin ödənilməsinə məruz qalan mənfəət, gəlir və digər investisiya ilə əlaqədar pulların geri qaytarılmasına imkan verir. Xarici investisiyaların qorunması haqqında Qanun xarici investorların maliyyələşdirilməsini, müəyyən hallar istisna olmaqla, milliləşdirmə və rekvizitdən qoruyur.

Rəsmi milliləşdirmə və ya Azərbaycanda xarici şirkətlərə qarşı rekvizitişiyə edilməməsi halları istisna olmaqla, mülkiyyətin dövlətləşdirilməsi parlament seçkilərinin icazəsi ilə baş verə bilər. Qanunvericiliyin inqilabi yeniliyi, xarici investorların dövlət və bələdiyyə müəssisələrinin özəlləşdirilməsinə, qanunla. Buna baxmayaraq, xarici investorlar torpaq kimi əmlakla malik ola bilməzlər, bu torpaqda yerləşən obyektə, yəni icarəyə verilmiş bir torpaqda bir zavodda sahib olan bütün əmlak hüquqlarını həyata keçirirlər. Bu qanunu imtina, inflyasiya, kredit böhranı və iqtisadiyyata zərər verən digər amillər şəraitində xarici investorların böyük sərmayeli strateji əhəmiyyətli sənayelər hesabına mümkün qədər çox torpaq əldə etməsinə imkan verəcək qədər aşağı düşsə biləcəyi bir sıra inkişaf etməkdə olan bazarlarda yayındır.

Qeyd etmək lazımdır ki, xarici investorların hüquqi rejimi Azərbaycanda vətəndaşları üçün qanuni rejimə bənzəyir və iqtisadiyyatın və ya müəyyən ərazilərin müəyyən sahələrində müəyyənlaşdırilə bilən xüsusi vergi imtiyazları və digər faydalar istisna olmaqla, onun üçün daha əlverişli ola bilməz. Xarici investorlar ölkənin ərazisində milli təhlükəsizlik və müdafiə üçün təhlükə yarada biləcək ərazilərdə məhdudlaşdırıla bilər və ya qadağan edilə bilər. Xarici investorlar öz mənfəətlərini istifadə etmək və köçürmək və investisiyaların fəaliyyətini dayandırmaqdan tam hüquq mühafizə olunurlar və faturalandırma zamanı təxmin edilən dəyərdən fərqli olaraq, faktiki xərcə bağlı olan gəlirlər.

Sonuncu Dünya Bankının 2013-cü il üçün Azərbaycan üzrə Sahibkarlıq Araşdırmalarının məlumatları göstərir ki, yaxşı icra prosedurları yerli investorların xarici sərmayəçilər tərəfindən daha yüksək səviyyədə cəlb edilməsi ilə bağlıdır. Ötən on il ərzində Azərbaycan ədliyyə sisteminin səmərəliliyinin və şəffaflığının artırılması üçün bir sıra tədbirlər görmüşdür, xüsusilə də məhkəmə idarəsi və məhkəmə proseslərini əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdıran elektron məhkəmə informasiya sistemi. Buna baxmayaraq, kommersiya və investisiya mübahisələrinin həlli üçün alternativ mexanizmlərin yaradılması yolu ilə məhkəmə sisteminin daha da gücləndirilməsi mümkündür. Məhkəmə zalında məhkəmə prosesindən başqa alternativ mübahisələrin həlli xarici investorların yerli əlaqələrinin daha da inkişafına kömək edəcəkdir.

Xarici birbaşa investisiyalar (DYY) bir ölkənin firma və ya fərdi bir şəxs tərəfindən başqa bir ölkənin bir şirkətinin aldığı bir investisiya (Vershina, 2011). Bir qayda olaraq, birbaşa xarici investisiyalar investor xarici ticarət əməliyyatları yaratdıqda və ya xarici şirkətdə mülkiyyət hüquqlarının və ya nəzarət payı daxil olmaqla xarici biznes aktivləri əldə edildikdə baş verir.

Cədvəl 2 Xarici xarici investisiyalar.

Xarici birbaşa investisiyalar	2015	2016	2017
DYY daxilolmaları (milyon ABŞ dolları)	4,048	4,500	2,867
DQİ səhmləri (milyon ABŞ dolları)	22,229	26,683	29,551
Greenfield investisiya məbləği ***	19	25	23
Daxili Dİİ içərisində (GFCF ****%)	29.8	47.8	n/a

Mənbə: UNCTAD, 2018. <https://unctad.org/>

Son illərdə Azərbaycan Respublikasına birbaşa xarici investisiyalar (DYY) axınları əsasən enerji sektoruna yönəldilib. UNCTAD-ın 2018-ci il tarixli Dünya İntestisiya Hesabatına əsasən, Azərbaycanın ümumi investisiya kapitalı 2017-ci ildə 2,8 milyard ABŞ dolları təşkil etmişdir (illik 36%). 2017-ci ilin sonuna olan ümumi xarici investisiyalar 29,5 milyard dollar (ÜDM-in 76,6 faizi) təşkil edib /

Strateji yol xəritəsi ÜDM-də illik real artımın 3% -dən çoxunu və 2025-ci ilədək əlavə 450 min iş yerinin yaradılmasını təmin edir. Bu tədbirlər sayəsində aşağıdakı xüsusi məqsədlərə nail olunaçaqdır. 2025-ci ilədək qeyri-neft ÜDM-də qeyri-neft ÜDM-in payının cari 2,6% -dən 4% -dək artırılması. Xarici investorlar iqtisadiyyatın şaxələndirilməsində çox mühüm rol oynayırlar. Beləliklə, xarici investorların yalnız investisiyalarının deyil, yeni sektorlara və tədərük zəncirlərinə daxil olmaq üçün lazım olan yeni bacarıqları, texnologiyaları və şəbəkə imkanlarının tətbiqi də daxildir. İqtisadi diversifikasiya qeyri-neft sektoruna daha çox investisiyalar tələb edir.

Cədvəl 3. İntestorları qoruyan ölkələrin müqayisəsi

	Azərbaycan	Şərqi Avropa və Mərkəzi Asiya	ABŞ	Almaniya
Transaction Şəffaflıq İndeksi *	10.0	7.0	7.0	5.0
Məncərin məsuliyyət İndeksi **	5.0	5.0	9.0	5.0
İntestorun qorunması İndeksi ****	6.5	6.4	6.5	6.0

Mənbə:DoingBusiness, 2018

Qeyd: * İndeks nə qədər yüksək olsa, əməliyyatların şərtləri daha şəffafdır. İndeks nə qədər yüksək olsa, menecer şəxsin məsuliyyəti daşır. *** İndeks nə qədər böyükdürsə, səhmdarlar üçün hüquqi tədbir görməyi asanlaşdırır.

Cədvəl 4. Azərbaycan Respublikası 2018-2019-cu illər üçün "biznesin asanlıq" göstəricisinin göstəriciləri

Mövzular	DB 2019 Reytingi	DB 2019 Göstərici	DB 2018 Göstərici	Göstərici dəyişikliyi (%)	
Qlobal	25	78,64	71,59	7,9	↑
Şirkətin qeydiyyatı	9	96,14	96,11	0,03	↑
Tikinti icazələrinin alınması	61	73,11	60,48	12,63	↑
Elektrik bağlantısı	74	77,27	69,30	7,97	↑
Ömləkin qeydiyyatı	17	84,63	83,75	0,88	↑
Kredit almaq	22	80,00	40,00	40,00	↑
Azliq investorlarının qorunması	2	81,67	76,67	5,00	↑

Mənbə:

<http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/a/azerbaijan/AZE.pdf>

Azərbaycan biznesin asanlıq baxımından 190 ölkə arasında 25-ci yerdədir (müqayisə üçün: Sinqapur - 1, ABŞ - 7, Çin - 90). Qeyd edək ki, bu layihənin keçmiş hesabatlarının göstəricilərinə görə, Azərbaycan yalnız 57-ci yeri tutur. Respublikamızın mövqeyinin yaxşılaşması, xüsusilə son üç il ərzində institusional mühitdə davam edən islahatlar və dərin dəyişikliklərə bağlıdır.

Xarici investisiya təcrübəsini Azərbaycanın investisiya siyasəti ilə müqayisə etmək üçün əvvəlcə ölkənin investisiya siyasətini yaxşı öyrənmək lazımdır.

Malayziya son bir neçə onillikdə Asiyadakı iqtisadi müvəffəqiyyət nümunələrindən biri olaraq önə çıxır. Müstəqillik dövründə əkinçilik iqtisadiyyatından, rezin və qalay ÜDM-in yarımsı nəzərə alaraq, Malayziya şəffaf və açıq iqtisadiyyata çevrildi. Malayziya hazırda Sinqapurdan sonra Cənub-Şərqi Asiya ölkələri Assosiasiyasının (ASEAN) ikinci ən zəngin iqtisadiyyatıdır. Malayziya 2020-ci ilə qədər yüksək gəlirli bir iqtisadiyyat olmağı hədəfləyir. Bu, illik 10,9% və ya 148 milyard. Bu məqsədə nail olmaqda problemlər olduğu nəzərə alınaraq, 2009-cu ildə açılmış Yeni İqtisadi Model (NEM) 100-dən çox müxtəlif təklifi topladı. Hökumət 2009-cu ildə xidmət sahələrində xarici investorlar üçün qaydaları liberallaşdırmağa başladı. Bu sahələrin bir çoxu bütün sektorların və kiçik və orta müəssisələrin daxil olduğu bütün şirkətlərin rəqabət qabiliyyətində əsas rol oynayır. Xidmətlərin rəqabət qabiliyyətinə qatqı olduğunu nəzərə alaraq, hökumət həm yerli, həm də xarici şirkətlər üçün xidmət sektorunun qaydalarını liberallaşdırmağa davam edəcəklərini elan etdi.

Başlanğıcda Malayziyada bütün xarici satınalmaları tənzimləyən Xarici Investisiya Komitəsinin qaydaları, lakin hazırda müəyyən əmlak mülkiyyət investisiyaları ilə məhdudlaşır. Fikri mülkiyyət (IP) iqtisadi çevrilmə proqramı tərəfindən iqtisadi transformasiya sütunu olaraq tanınır. IP hüquqları Milli IP Siyasəti, IP məhkəmələrinin yaradılması və məlumatlandırma proqramları vasitəsilə gücləndirilmişdir, lakin investorlar hələlik IP hüquqlarının qorunmasının zəifliyindən şikayətlənirlər.

Malayziya investisiya təşviqində yaxşı bir rekord var. Baş nazirlik olaraq Malayziya Investisiya İnkişafı Təşkilatı, müxtəlif səviyyələrdə hökumətin uyğunluğunu təmin etmək üçün bütün investisiya təşviqat təşkilatlarının fəaliyyətlərini koordinasiya etməkə vəzifələndirildi. Satış xidmətindən sonra MIDA investisiya təşviqinə daha çox diqqət ayırır. Ümumiyyətlə, investisiya təşviqi yüksək dəyərli və yüksək texnologiyaları təklif edən sərmayə investisiyaları və məlumat olan layihələrə yönəlib.

Bu çoxsaylı islahatlar artıq investorların alqalarını təsir etməyə başlayır və 2011-ci ildə xarici sərmayələr mütləq olaraq tarixi bir səviyyəyə çatdı. Daxili investisiyalar da bir qədər yaxşılaşdı. Eyni zamanda, 1997-ci ildə Asiya maliyyə böhranına qədər xüsusi investisiyalar real səviyyədə heç bir səviyyəyə qədər bərpa olunmamışdı.

Malayziyaya mal ixracının 42%, Malayziyaya ixrac isə 56% artaraq, Malayziyanın Aİ ilə ticarətin profisitini 2009-cu ildə 4.2 milyard avrodan 8.3 milyard avroya qədər genişləndirdi 2015-ci ildə. Hazırda Aİ-nin mal ticarətinin bütün ticarətin 82% -i, qalan hissəsi isə ticarətdə ticarətdir.

Qısa və orta uzunmüddətli perspektivdə strateji çağırışlara kifayət qədər cavab verilməsi baxımından geniş miqyaslı institusional islahatlar gündəmində vacibdir. Daha yaxşı, daha səmərəli və inklüziv müəssisələr biznes və investisiya mühitini yaxşılaşdıraraq, qısa müddətdə neftin aşağı qiymətlərinin mənfi təsirlərini minimuma endirmək və orta və uzun müddətli məhsuldarlığa əsaslanan artımın artmasını yönəldir. İlk növbədə institusional islahatların aparılması üçün aşağıdakı addımlar atılmalıdır:

1. Davamlı məhkəmə islahatı. Məhkəmə orqanlarını və qanunun aliliyini daha da gücləndirmək mülkiyyət hüquqlarının qorunması üçün bir şərtidir. Bu sahədə sürətləndirilən islahatlar mövcud və potensial investorların investisiyaların qorunmasında və investisiyanın gələcəkdə qaytarılmasına olan inamını artıracaqdır.

2. Qanunun aliliyinin gücləndirilməsi. Təkmilləşdirilmiş qanunvericilik, gücləndirilmiş və daha şəffaf tətbiq etmə mexanizmləri, qanunvericiliyi proqnozlaşdırma bacarığı və eyni zamanda qanunvericilik təşəbbüsününün dəstəklənməsi mexanizmi

3. Təkmilləşdirilmiş biznes mühiti. Vergi azadlığı və gömrük idarəçiliyinin keyfiyyətini daha da yaxşılaşdırmaq, bazar girişinə məhdudiyətləri minimuma endirmək və eyni zamanda azad rəqabət mühiti biznes mühitini yaxşılaşdıracaq. Yeni inkişaf paradigması üçün genişləndirilən maliyyələşmənin mənbələri islahatın gündəliyindədir. Birincisi, dövlət və özəl maliyyələşmənin potensial mənbələrini təsdiqləməlidir və sonra xarici investisiyaların cəlb edilməsi üçün böyük səy göstərir.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, Bakı, 2013
2. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı: QANUN, 2004.
3. Azərbaycan Respublikasında yanacaq-enerji kompleksinin inkişafı üzrə Dövlət Proqramı (2005-2015-ci illər);
4. Xarici investisiyaların qorunması haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu

5. Xarici investisiyaları qorumaq haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (5 mart 2010-cu il tarixində)
6. Орлова Е.Р. Оценка инвестиций / Учебное пособие. – М.: Международная академия оценки и консалтинга, 2005.
7. Указ Президента Азербайджанской Республики О дополнительных мерах по поощрению инвестиций. город Баку, 18 января 2016 года
8. ЮНКТАД, Мировой Отчет по Инвестициям 2018 – Инвестиции и Новая Индустриальная Политика.
9. UNCTAD World Investment Report 2005, New York and Geneva: United Nations, 2005
10. Kan, R. Connection of investments of economies and unemployment. Moscow: Yuniti, 2004. Print.

РЕЗЮМЕ

КАМРАН МАМЕДОВ

СТРАТЕГИЯ РАЗВИТИЯ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

В заключении в статье были рассмотрены факторы, способствующие созданию благоприятного инвестиционного климата, в том числе наличие специального законодательства, эффективной правоприменительной практики и, как отмечают многие эксперты, наличие и четкость судебного механизма защиты нарушения прав. Проанализирован недавний зарубежный опыт и рассмотрены некоторые вопросы урегулирования инвестиционных споров. В статье также рассмотрены вопросы формирования конкурентных отношений, которые, в свою очередь, также являются важным фактором инвестиционной привлекательности государства.

Хотя основное внимание уделяется информационным пробелам и особым потребностям иностранных инвесторов, рамочная основа применяется, в большинстве случаев, также и для внутренних инвесторов. Он задает 15 вопросов, которые поддерживают равные условия для всех инвесторов которые указаны выше в работе. Основными задачами статьи было изучение экономической ситуации в Азербайджане и его состояния зависимости от внешних факторов; изучение проблем развития инвестиционного рынка в Азербайджанской Республике; изучение путей совершенствования правового регулирования инвестиционной деятельности в Азербайджане; и сравнение инвестиционной политики Азербайджана с мировой практикой.

Ключевые слова: инвестиционная среда, правовая рамка, национальная экономика, разветвление

SUMMARY

KAMRAN MAMMADOV

STRATEGY OF DEVELOPMENT AND IMPROVEMENT OF LEGAL REGULATION OF INVESTMENT ACTIVITIES IN THE CONTEXT OF THE MODERNIZATION OF THE ECONOMY IN AZERBAIJAN

In conclusion, the article examined the factors contributing to the creation of a favorable investment climate, including the presence of special

legislation, effective law enforcement and, as many experts note, the existence and clarity of the judicial mechanism for the protection of violated rights. The recent foreign experience is analyzed and some issues of settlement of investment disputes are considered. The article also deals with the formation of competitive relations, which, in turn, are also an important factor in the investment attractiveness of the state.

Although the focus is on information gaps and the special needs of foreign investors, the framework applies, in most cases, also to domestic investors. He asks 15 questions that support equal conditions for all investors that are listed above in the paper. The main objectives of the article were to study the economic situation in Azerbaijan and its state of dependence on external factors; study of the problems of development of the investment market in the Republic of Azerbaijan; studying ways to improve the legal regulation of investment activities in Azerbaijan; and comparison of the investment policy of Azerbaijan with international practice.

Key words: investment environment, legal framework, national economy, branching

(İqtisad üzrə elmlər doktoru, prof. M.Bağırov tərəfindən təqdim edilmişdir)